

SAMENVATTING REKENKAMERONDERZOEK

In gesprek

Een onderzoek naar ervaringen van ouders met de Amersfoortse jeugdbeschermingsketen

De onderzoeksuitkomsten

Als er zorgen zijn om de veiligheid of ontwikkeling van een kind krijgen gezinnen te maken met een veelheid aan professionals en organisaties die na elkaar, maar ook gelijktijdig, bemoeienis hebben met het gezin. De jeugdbeschermingsketen is complex en hapert. Dat is in Amersfoort niet anders dan in de rest van het land. Ook hier krijgen ouders te maken met veel verschillende organisaties in de keten, kampen de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK), gecertificeerde instellingen (GI) en jeugdhulporganisaties met wachtlijsten, personeelstekorten en personeelwisselingen en is er onvoldoende capaciteit voor specialistische zorg, waardoor kinderen en gezinnen niet tijdig de jeugdzorg krijgen die nodig is om de veiligheid en ontwikkeling van de kinderen te beschermen. De structurele problemen die te maken hebben met de complexiteit van de inrichting van het stelsel zijn niet op het lokale niveau van Amersfoort op te lossen. Wel heeft de gemeente enige invloed op de inrichtingskeuzen in het stelsel: de inkoop, de kwaliteit en de expertise in de toegang en het investeren in adequate alternatieven. Daarnaast bieden de bevindingen in dit onderzoek aanknopingspunten voor het verbeteren van de lokale situatie voor gezinnen in Amersfoort die te maken krijgen met jeugdbescherming.

De rekenkamer stelt vast dat in de regio de betrokken ketenpartners investeren in de verbetering van de samenwerking en een lerende beweging in gang is gezet door de gemeente en de regionale en lokale partners. Ook wordt inzet gepleegd om de arbeidsmarktvragestukken en de wachtlijsten aan te pakken. Maar dat betekent niet dat daarmee de problemen al zijn opgelost.

Vooropgesteld dat het voor ouders en kinderen altijd heftig is om met jeugdbescherming in aanraking te komen, concludeert de rekenkamer dat voor het positieve verloop van een jeugdbeschermingstraject een aantal lokale factoren van belang is. Op deze factoren, die hieronder worden toegelicht, doen zich zowel regionaal als lokaal knelpunten voor.

Rollen en verantwoordelijkheden zijn niet altijd duidelijk

De rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende ketenpartners zijn op papier helder en in samenwerkingsovereenkomsten vastgelegd. In de uitvoeringspraktijk blijken de rollen en verantwoordelijkheden echter niet altijd duidelijk. Het is niet altijd helder in de praktijk wie de regie voert en wie welke rol heeft en pakt. Dit wordt zowel door ouders als professionals zo ervaren. De rolonduidelijkheid zorgt ervoor dat sommige zaken dubbel worden gedaan. Ook de continuïteit in de keten door een vast, coördinerend en regisserend aanspreekpunt voor ouders is nog onvoldoende gerealiseerd. Daarnaast is voor een goed lopend jeugdbeschermingstraject de samenwerking met het gezin op basis van vertrouwen een voorwaarde. Verwachtingsmanagement naar ouders en kinderen is hierbij belangrijk, zodat zij weten wat een professional wel en niet kan doen.

Achtergrondinformatie

Het onderwerp

De jeugdbeschermingsketen in Amersfoort.

Doel

Inzicht geven in de werking en het functioneren van de jeugdbeschermingsketen in Amersfoort, de toekomstige ontwikkeling in de keten en de rol van de raad.

De centrale vraag

Hoe functioneert de jeugdbeschermingsketen in Amersfoort, zowel gezien vanuit de betrokken instanties in de keten als vanuit ouders en (waar mogelijk) de betrokken jeugdigen?

Looptijd

De conclusies en aanbevelingen zijn gebaseerd op gesprekken in de periode maart tot juni 2022. Het onderzoek zelf liep van januari tot en met september 2022. Dit betekent dat mogelijke nieuwe ontwikkelingen na september 2022 niet zijn meegenomen in het rapport en dus ook niet in de conclusies en aanbevelingen.

Scope

De scope van dit onderzoek ligt op:

- dat wat beter kan in de Amersfoortse situatie.
- het huidige functioneren van de jeugdbeschermingsketen in

Beschikbaarheid van deskundigheid en expertise van professionals niet gegarandeerd

Op basis van dit onderzoek lijkt de expertise van wijkteams te verschillen. In de praktijk is het daarnaast persoonsafhankelijk of tijdig expertise van collega's, SAVE of BSA jeugdhulp wordt ingeroepen. Wel is de indruk dat de expertise van de wijkteams groeit en er hierdoor minder betrokkenheid vanuit SAVE nodig is. Tijdens de gesprekken werden verschillende problematieken genoemd waarop specifieke kennis nodig is in een wijkteam, zoals licht verstandelijke beperking en autisme. De wijkteams krijgen in het toekomstscenario van de jeugdbescherming een meer centrale rol. Een professional uit het wijkteam is en blijft het vaste gezicht voor het gezin – meer dan nu: in het toekomstscenario zal het wijkteam een grotere rol spelen in het doen van onderzoek en het bepalen van de vervolgstappen. Zij dragen niet alleen zorg over, maar schakelen waar nodig zelf (veiligheids-)expertise in. Er is sprake van één vast persoon vanuit het wijkteam die optrekt met een professional uit het Regionaal Veiligheidsteam. Er wordt reeds ingezet op het versterken van de expertise van de wijkteams in het kader van de uniformering van de lokale teams in de regio.

Behoeftte aan informatie en ondersteuning bij ouders

Ouders hebben soms het gevoel geen keuze te hebben en/of zijn weinig geïnformeerd over wat een kindbeschermingsmaatregel inhoudt, welk hulp- en zorgaanbod aanwezig is in Amersfoort en wat ze van de verschillende professionals mogen verwachten. Er is weliswaar informatie beschikbaar op de site van SVMN, maar deze informatie is niet goed vindbaar voor ouders en de informatiebehoefte van ouders is breder dan wat op deze website beschikbaar is. Daarnaast hebben ouders behoefte aan iemand die hun perspectief kan verwoorden, die voor de rechten van ouders en kind opkomt en die hen kan ondersteunen bij knelpunten. De rekenkamer stelt vast dat de mogelijkheid om een onafhankelijk cliëntondersteuner in te schakelen, onvoldoende bekend lijkt. Daarnaast hebben ouders ook behoefte aan gespecialiseerde juridische hulp. Dit blijkt ook uit de evaluatie van de wet herziening kindbeschermingsmaatregelen die begin september 2022 is gepubliceerd.

Niet altijd tijdige toegang tot de gespecialiseerde jeugdhulp

De rekenkamer stelt vast dat niet alle jongeren met een kindbeschermingsmaatregel tijdig passende, gespecialiseerde jeugdhulp krijgen. Met de doorbraakmethode wordt hieraan gewerkt, maar dat lukt nog niet in alle gevallen. De intakeprocedure via BSA Jeugdhulp wordt in sommige casussen als een vertragende factor ervaren. De gezinsvoogd heeft de opdracht om in het plan van aanpak te bepalen welke jeugdhulp nodig is. Daarna volgt aanmelding bij BSA Jeugdhulp. Na het participierend consult volgt soms nog een intake bij de jeugdhulporganisatie die de hulp gaat bieden. Als BSA jeugdhulp zelf niet de passende hulp kan bieden, volgt een aanmelding bij een andere aanbieder. Ook zijn er wachtlijsten voor problematiek waar zeer specialistische jeugdhulp nodig is.

De aanbevelingen

Op basis van de bevindingen in het onderzoek doet de rekenkamer de volgende aanbevelingen die lokaal kunnen worden opgepakt.

Rolverduidelijking en continuïteit in de samenwerking

De rekenkamer constateert twee knelpunten in de uitvoeringspraktijk betreffende de samenwerking tussen ketenpartners, één met betrekking tot

Amersfoort, vanuit het perspectief van de betrokken organisaties en professionals en vanuit het perspectief van de gezinnen.

- niet alleen de uitvoering van de kindbeschermingsmaatregelen, maar op de hele jeugdbeschermingsketen. Dus ook op het deel van de keten dat voorafgaat aan het opleggen en uitvoeren van een maatregel en op de keten na beëindiging van een maatregel.

Buiten scope

Het onderzoek richt zich niet op:

- het doen van uitspraken over de doelmatigheid en doeltreffendheid van het beleid op het gebied van jeugdbescherming.
- het bieden van oplossingsrichtingen voor de diverse knelpunten die ontstaan zijn in het complexe stelsel.

Aanpak

- Deskresearch
- 9 interviews met 22 respondenten uit ketenorganisaties
- Cliënttrajecten bestaande uit interviews met 11 ouders, 3 kinderen en 3 gezinsvoogden
- Duidingssessie met ouders en professionals

de rollen van de betrokken professionals en de ander betreffende de continuïteit in de samenwerking.

Aanbevelingen aan de raad:

- Verzoek het college de raad te informeren over de mate waarin bovenstaande knelpunten nog voorkomen, welke concrete acties door het college en lokale en regionale ketenpartners al zijn en nog worden ondernomen om deze knelpunten op te lossen en de resultaten van die inspanningen te borgen.
- Verzoek het college om zo nodig de samenwerkingsafspraken met de ketenpartners hierover te herijken.

Wijkteams toerusten voor toekomstige taken

De gemeente is verantwoordelijk voor kwalitatief goed en deskundig personeel in de sociale wijkteams. De wijkteams moeten voldoen aan de kwaliteitsstandaarden van de VNG. Hier wordt op ingezet. Uit het onderzoek blijkt dat de specifieke expertise of het tijdig inroepen van die expertise verschilt tussen wijkteams en ook persoonsafhankelijk is.

Aanbevelingen aan de raad:

- Verzoek het college de raad te informeren over de kwaliteit van de wijkteams in relatie tot de kwaliteitsstandaarden van de VNG en de ontwikkelagenda van de Sociale Wijkteams Amersfoort met betrekking tot de expertise in relatie tot de (toekomstige) veiligheidstaken.
- Verzoek het college de raad te informeren over de wijze waarop het delen en borgen van de deskundigheid vanuit de GI's naar wijkteams invulling krijgt.

Onafhankelijke integrale informatievoorziening voor ouders

Er is behoefte aan een centrale, lokale vindplek, bijvoorbeeld een (onderdeel van een) website, waar alle informatie over hulp en zorg en jeugdbescherming te vinden is. Dit helpt ouders, maar ook professionals want in elke gemeente is de hulp en zorg in het sociaal domein weer anders geregeld.

Aanbeveling aan de raad:

- Verzoek het college met een voorstel te komen om te onderzoeken of de informatie op de website van SVMN kan worden aangevuld, of om tot een dergelijk informatiepunt te komen, of hoe dit onderdeel kan zijn van de website van de gemeente Amersfoort.

Onafhankelijke cliëntondersteuner beter positioneren en gespecialiseerde juridische ondersteuning mogelijk maken

De gemeente is verantwoordelijk voor het voorzien in onafhankelijke cliëntondersteuning. De mogelijkheid om een onafhankelijke cliëntondersteuner in te schakelen is onvoldoende bekend bij ouders en jeugdigen, maar ook bij professionals. Daarnaast is er ook behoefte aan gespecialiseerde juridische steun.

Aanbeveling aan de raad:

- Verzoek het college de mogelijkheid van een onafhankelijk cliëntondersteuner en juridische ondersteuning meer onder de aandacht te brengen en voor die ondersteuning voldoende middelen vrij te maken.

Tijdig passende jeugdhulp

Recent heeft de gemeente de aanbesteding voor de specialistische jeugdhulp afgerond en een nieuwe combinatie van aanbieders geselecteerd. In september 2022 is de gunningsfase gestart met deze geselecteerde combinatie. In dit onderzoek zijn knelpunten naar voren gekomen over de toeleiding naar en de samenwerking met BSA Jeugdhulp en

Gesproken met

- Gemeente
- Wijkteam
- Raad voor de Kinderbescherming
- Samen Veilig Midden Nederland
- Veilig Thuis Utrecht
- SAVE Jeugdbescherming
- BSA Jeugdhulp
- William Schrikker Stichting
- Advies en Klachtenbureau Jeugdzorg
- Gezinnen (ouders, kinderen en betrokken gezinsvoogden)

Uitvoering



oplossingsrichtingen daarvoor. Het is niet duidelijk in welke mate de knelpunten die in dit onderzoek zijn genoemd ook onderdeel zijn van de gesprekken in de gunningsfase.

Aanbeveling aan de raad:

- Verzoek het college deze knelpunten en oplossingsrichtingen onderdeel te laten zijn van de gunningsleidraad.

Naast de bovenstaande aanbevelingen die gericht waren op het oplossen van lokale en regionale knelpunten, doet de rekenkamer hieronder ook een aanbeveling voor het versterken van de positie van ouders in Amersfoort en voor de kaderstellende en controlerende taak van de raad.

In positie brengen van ouders en betrekken van het gezinsperspectief in de lerende beweging

Ouders met ervaring met jeugdbescherming kunnen een waardevolle bijdrage leveren aan het verbeteren van de jeugdbescherming. Zij kunnen, indien daarvoor toegerust en gepositioneerd, in diverse (overleg-)situaties hun ervaringsdeskundigheid inbrengen. Zij hebben zicht op knelpunten en waardevolle inzichten voor het doorlopend verbeteren van de jeugdbescherming, maar kunnen ook een rol spelen bij activiteiten met en voorlichting aan ouders, het ophalen van ervaringen uit de praktijk, het werken aan preventie én aan het doorbreken van de eenzaamheid van gezinnen.

De gemeente Amersfoort kan er ook voor zorgen dat op lokaal niveau ouders en het gezinsperspectief, dat wil zeggen het perspectief vanuit de ervaringen van ouders en jongeren, een duidelijkere positie krijgen in de lerende beweging van organisaties en professionals in de jeugdbeschermingsketen.

Aanbevelingen aan de raad:

- Verzoek het college te onderzoeken hoe ouders met ervaringsdeskundigheid in de jeugdbescherming betrokken kunnen worden bij activiteiten gericht op verbetering van de jeugdbeschermingsketen, preventie, voorlichting en ondersteuning van ouders en in de kennisontwikkelingsagenda van de ketenorganisaties.

Kaderstellende taak van de gemeenteraad versterken

De gemeenteraad heeft geen duidelijke visie en kaders vastgesteld met betrekking tot de jeugdbescherming. Het is niet duidelijk wat de raad belangrijk vindt en welke kaders de raad stelt voor de hulp aan de inwoners van Amersfoort. Met andere woorden: het is onduidelijk waar de gemeenteraad op wil sturen en welke informatie de raad nodig heeft om zijn taken uit te kunnen voeren.

Aanbevelingen aan de raad:

- Organiseer met andere gemeenteraden uit de regio een seminar over de toekomst van de jeugdbescherming en de rol van de gemeenten om te kunnen reflecteren op de kaderstellende en controlerende taak van de raad inzake de jeugdbescherming.
- Herijk vervolgens deze taken in afstemming met gemeenteraden uit de regio en formuleer in gezamenlijkheid de informatiebehoefte, het proces waarlangs het beleid wordt gevolgd en geëvalueerd.